

Z kart bogatej historii wsi Chelsty...

Chelsty to stara historyczna wieś o wielowiekowej historii, należąca do **gminy Żarnów**. Mieszkają w niej 122 osoby (31 XII 2013). Chelsty były znane w czasach Jana Długosza, który określał je mianem „*Chelsthy*”. W połowie XV wieku dziedzicem wsi był **Jan Zaklika Tarło** ze Szczekarzewic herbu **Topór**, który nosił tytuł krajczego koronnego i był starostą w mieście Stryj (obok Lwowa). Gospodarstwa chłopskie w Chelstach, oddawały **dziesięcinę** prebendzie turebskiej w Sandomierzu. Jak wskazują spisy urzędowe z lat **1775 i 1789**, wieś stanowiła własność kalwina **Marcina Dołęgi**. W skład jego włości wchodziły również: Adamów, Marcinków, Machory, Młynek, Myślibórz, Sulborowice i Wesola (późniejsza Tresta Wesola). Dołęga zajmował się w tym czasie produkcją **surówki wielkopiecowej**. Nazwa sąsiedniej wsi **Marcinków** pochodzi od imienia Dołęgi. Posiadał on „**sześć dymów**” fabrycznych w Młynku i cztery w Machorach. Okolice te obfitowały w złoża rudy żelaznej i glinki ogniotrwalej. Kolejnymi właścicielami tych dóbr w latach trzydziestych XIX wieku była **rodzina Fraenklów**, bankierów i przemysłowców warszawskich, pochodzenia żydowskiego. **W 1827 roku** w Chelstach znajdowało się 15 domów, zamieszkałych wówczas przez 136 włościan, a **w 1880 roku** - 16 domów, w których żyło 108 mieszkańców. Na zmniejszenie liczby ludności wsi miały wpływ **epidemie cholery**. Chelsty należały do powiatu opoczyńskiego. W II połowie XIX wieku wieś wcielono do **gminy Machory** z siedzibą w Marcinkowie. Gmina Machory była jedną z największych w regionie, w jej skład wchodziło bowiem aż **36 wsi**. W 1954 roku nastąpiła reorganizacja administracji i zniesienie gmin. W latach 1954-1972 funkcjonowała **gromada Marcinków**, a w jej skład weszły Chelsty. Przez szereg lat wieś słynęła z powstałej **w 1927 roku** jednostki **OSP**, a także ze **szkoły elementarnej**, przemianowanej później na szkołę powszechną. Już w latach sześćdziesiątych XIX wieku **w Antoniewie** założono tę szkołę, którą później przeniesiono do Chelst. Istniała ona do **2000 roku**.

Rozkwit **szkolnictwa** w Chelstach nastąpił w okresie międzywojennym, kiedy istniała 5-oddziałowa **szkoła powszechna**, w której uczyło się 210 dzieci. Po II wojnie światowej istniała w Chelstach najpierw 7-klasowa, a potem 8-klasowa **szkoła podstawowa**. W latach dziewięćdziesiątych zredukowano jej stopień organizacyjny do punktu filialnego **Szkoły Podstawowej im. Juliana Bartoszewicza w Żarnowie**, a później szkołę zlikwidowano. Chelsty są siedzibą **parafii rzymsko - katolickiej**. Jednonawowy **kościół w Chelstach** pod wezwaniem **Miłosierdzia Bożego** zaprojektowali arch. Zygmunt Kumor i Leszek Słoński. Został on zbudowany w latach **1985-1986** staraniem ks. Mariana Ślusarczyka i parafian, a **bp Edward Materski** w 1986 roku dokonał poświęcenia świątyni. Parafia o podwójnej nazwie **Chelsty - Zdyszewice** (w dekanacie żarnowskim) została erygowana **1 września 1989 roku** przez bp Edwarda Materskiego z wydzielonych wiosek parafii Żarnów.

W sąsiadującej z Żarnowem wsi Bronów...

Bronów to **miejsowość sołecka** w wschodniej części gminy Żarnów, zamieszkała przez **118 osób** (w 2013 roku). Wieś jest położona wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 746 (Żarnów - Końskie) i jest bezpośrednio połączona z **ulicą Konecką w Żarnowie**. Od czasów zaborów do 1954 roku wieś należała do **gminy Topolice**, z siedzibą w Żarnowie (w powiecie opoczyńskim). W latach 1954-1958 wieś była siedzibą **Gromadzkiej Rady Narodowej w Bronowie**, a w okresie 1959-1972 należała do **gromady Żarnów**. Po reformie 1973 roku, Bronów wszedł w skład **gminy Żarnów**. Wieś **od XIV wieku** wchodzi w skład **parafii** rzymsko - katolickiej pod wezwaniem **św. Mikołaja w Żarnowie** (jednej z najstarszych w Polsce) w dekanacie żarnowskim. Parafia znajduje się w diecezji radomskiej. Wieś od wieków stanowiła przedmieście Żarnowa i znajdowała się w **kasztelanii żarnowskiej**. Bronów był własnością proboszcza małego drewnianego **kościółka św. Otylii** (lub Otolii) w Żarnowie.

Przed laty był on **kościółem filialnym** żarnowskiej parafii, został zbudowany na gruntach Trojanowic i znajdował się tam, gdzie obecnie znajduje się **cmentarz choleryczny**, przy ul. Opoczyńskiej w Żarnowie. Powstał on prawdopodobnie **w XVII wieku**, a jego fundatorem był ówczesny dziedzic Trojanowic - **Chryzostom Trojanowski**. Drewniany kościółek św. Otylii posiadał bogate wyposażenie i trzy ołtarze: św. Otylii (główny), św. Jacka i Matki Bożej Nawiedzenia. Wokół kościoła znajdował się **cmentarz**, gdzie później również masowo grzebano wszystkich zmarłych na epidemii cholery. Niestety, kościółek popadał w ruinę, nikt go nie remontował i ostatecznie w XIX wieku został rozebrany. **W 1885 roku** w miejscowości Bronów znajdowało 30 domów. We wsi mieszkało wówczas 163 włościan, którzy posiadali 266 mórg ziemi (1 morga = 0,56 ha). Obecnie **sołectwo Bronów** graniczy z Żarnowem, Niemojowicami, Soczówkami i Paszkowicami.

Na granicy województwa - w Grębenicach...

Grębenice to **miejsowość sołecka** w południowo - wschodniej części gminy Żarnów, położona przy drodze krajowej nr 74 (do Kielc) i przy drodze powiatowej nr 3126E (do Maleńca). W 2013 roku we wsi mieszkało **107 osób**. Od czasów zaborów do 1954 roku, miejscowość należała do **gminy Machory** z siedzibą w Marcinkowie, w latach 1954 - 1961 do **gromady Machory**, w okresie 1962 - 1972 do **gromady Żarnów**, a od 1973 roku została włączona do **gminy Żarnów**. Wieś wchodzi w skład **parafii św. Mikołaja w Żarnowie** w dekanacie żarnowskim i w diecezji radomskiej, choć jeszcze na początku XX wieku należała do **parafii św. Anny w Bedlnie**. Odległości od ważnych dla mieszkańców miast i miejscowości wynoszą: Żarnów - 5 km, Maleniec - 3 km, Ruda Maleniecka - 10 km, Fałków - 15 km, Paradyż - 13 km, Opoczno - 25 km, Końskie - 20 km, Piotrków Tryb. - 46 km, Tomaszów Maz. - 46 km, Kielce - 56 km, Radom - 85 km, Łódź - 95 km, Częstochowa - 109 km, Warszawa - 157 km, Sandomierz - 150 km, Kraków - 158 km. Wieś należała do **kasztelanii żarnowskiej** i nosiła nazwę „*Grębenice*”. Jej właścicielem był **Jacek Jezierski** herbu **Nowina** - znany poseł, pisarz i działacz gospodarczy, założyciel wielu zakładów w **Staropolskim Okręgu Przemysłowym**.

Wieś zaliczono do „**klucza maleniecko - machorskiego**”. We wsi był **tartak** i **fabryka** wytwornych naczyń fajansowych (na wzór angielski), do których produkcji używano glin i ilów. Gminę Machory znano z przemysłu, a także kopalń, wielkich pieców i hut. W Grębenicach istniała **jednostka OSP**. Obecnie w remizie znajduje się **świetlica wiejska**. Wieś słynie z **Karczmy „U Guljana”** z hotelem, a także z położonej naprzeciwko **stacji paliw** z restauracją.

